

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ LİSANS PROGRAMININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ ÖZEL ALAN YETERLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Salih USLU

*Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı,
salihuslu@yandex.com*

ÖZET

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2006 yılında “Genel Öğretmen Yeterlikleri” daha sonra da 2008 yılında “Özel Alan Yeterlikleri” adlı çalışmalar yayınlanmıştır. Bu çalışmalarda yer alan öğretmen yeterliklerinin “öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında kullanılması beklenmektedir” ifadesinden hareketle çalışmada, Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile sosyal bilgiler eğitimi lisans programındaki zorunlu derslerin kur tanımları doküman incelemesi yöntemi ile karşılaştırmalı olarak incelenerek sosyal bilgiler eğitimi lisans programının, MEB’ce belirlenen Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini ne ölçüde karşılayabildiği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı’nın “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri” adlı çalışmasında yer alan yeterliklerden %80’inin sosyal bilgiler eğitimi programındaki zorunlu dersler ile kazandırılabilceği, %20’sinin ise kazandırılmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler eğitimi programındaki zorunlu derslerden 49 tanesinin Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini oluşturan yeterlikler ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Geriye kalan 10 dersle ise Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yeterlikleri, sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterlikleri, sosyal bilgiler eğitimi lisans programı.

THE INVESTIGATION OF SOCIAL STUDIES EDUCATION UNDERGRADUATE PROGRAM IN TERMS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS' SPECIAL FIELD COMPETENCIES

ABSTRACT

The studies have published named “The General Teacher Competencies” in 2006 and “Special Competencies” in 2008 by Ministry of National Education. Moving the expression “it is expected that Teacher training institutions of higher education should use teacher competencies in pre-service teacher education programs” located in these studies, it was tried to determine what extent Social Studies undergraduate program can cover competencies identified by ministerial, by examining in comparison with document analysis method the descriptions of compulsory courses in Social Studies Undergraduate Program and special field competencies of Social Studies Teacher. At the end of the study, it has been concluded that 80% of competencies can be gained with compulsory courses of Social Studies Education programs and 20% of them can’t be gained, which is located in “Social Studies Teacher Special Field Competencies” by Ministry of National Education. It has been also determined that 49 of compulsory courses in Social Studies Education is associated with Social Studies Teacher Special Field Competencies. It has been concluded that remaining 10 courses is not associated with these competencies.

Key Words: Teacher efficacies, special field competencies of social studies teacher, social studies education undergraduate program.

GİRİŞ

“Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” (MEB, 2005: 46) olarak tanımlanan sosyal bilgiler, 1998 yılına kadar tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi derslerinin arka arkaya birer ünite olarak toplanması şeklinde algılanmıştır. 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programı; sosyal bilgiler tanımını, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisinin yanında diğer disiplinleri de kuşatacak şekilde genişletmiştir (Ata, 2005: 8). Bu gelişmenin arkasından sosyal bilgiler eğitimi lisans programının da içeriği değiştirilmiş ve yenilenen program 2006 yılından itibaren üniversitelerde uygulanmaya başlanmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi lisans programında bulunan derslerin büyük bir bölümünün teorik derslerden oluştuğu görülmektedir. Program 142’si teorik ve 28’i uygulama olmak üzere toplamda 170 saat dersten ve 156 krediden oluşmaktadır.

Öğrencilerin kalitesi ve yetişme düzeyi doğrudan öğretmenlerin yetişme düzeyine bağlıdır. Eğitim kalitesinin belirlenmesinde öğretmenlerin etkisi büyüktür. Bir öğretim kurumunda çalışan öğretmenler gerekli niteliğe ve standartlara sahip değilse, öğretimden beklenen verim sağlanamaz. Dolayısıyla öğretim kurumunun başarısı öğretmenlerin meslek öncesinde nitelikli olarak eğitilmelerine, meslek içinde de kendilerini geliştirmelerine bağlıdır (Mentiş Taş, 2004: 30). Öğretmenler yetişmeden eğitim programlarının yapılması, uygulanması, yeni okulların açılması, eğitim sistemlerinin değiştirilmesi uygulayıcıların niteliğini arttırmayacağından dolayı netice itibariyle sonuç alınamayacaktır. İyi öğretmen yetiştirmeden, iyi insan, iyi vatandaş yetiştirmeyi beklemek, bozuk bir tezgâhtan düzgün ürün çıkarmaya benzer ki bu da mümkün değildir. Bu yüzden öğretmen yetiştirme programları hazırlanırken bu gerçek göz ardı edilmemeli ve öğretmenler okullardaki eğitim öğretim faaliyetlerine, çağın gereksinimlerine ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitim almalıdır (Tonga, 2012: 783).

MEB tarafından yeterli “Bir meslek alanına özgü görevlerin yapılabilmesi için gerekli olan mesleki bilgi, beceri ve tutumlara sahip olma durumu” olarak tanımlanırken, Özel Alan Yeterlikleri, “Öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için alanlara özgü olarak sahip olunması gereken bilgi beceri ve tutumlar” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2008: VIII).

25 Temmuz 2008 tarihinde 2391 sayılı onayla yürürlüğe giren özel alan yeterliklerinden birisi olan Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri; yeterlik alanları, kapsam, yeterlikler ve performans göstergelerinden oluşmaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinde, 5 ana yeterlik alanı, 20 alt yeterlik ve 132

performans göstergesi bulunmaktadır. Alan yeterlikleri belirlenirken performans göstergelerinde bir düzey belirleme çalışması yapılmış ve düzey olarak A1, A2 ve A3 olarak belirlenmiştir. A3 düzeyi, A2 ve A1 düzeylerini, A2 düzeyi de A1 düzeyini kapsayacak şekilde oluşturulmuştur (OTMG, 2008).

Öğretmen yeterlikleri arasında “özel alan bilgi ve becerileri” önemli bir yer tutmaktadır. İlköğretim bölümü lisans programlarında ders dağılımlarının yüzde 50 alan bilgisine, yüzde 20 genel kültüre, yüzde 30 öğretmenlik formasyonu derslerine ayrılması hemen hemen kabul edilmiş bir yaklaşımdır. Sosyal bilgiler öğretmenliğinin özel alan bilgisini oluşturacak dersler neler olmalıdır? sorusu önemli bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır (Ata, 2005: 6).

Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans öğrencilerinin, lisans programında her dönemde sosyal bilgilerin felsefesi ve mantığını derinlemesine kavrayacakları, disiplinleri kaynaştırma becerilerini geliştirecekleri örgütleyci dersler ile karşılaştırılmaları gerekmektedir (Ata, 2005: 7).

Öğretmen yeterliği, eğitimin kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Diğer meslek alanlarında olduğu gibi öğretmenlere ilişkin nitelik ya da yeterliklerin bilinmesi; öğretmenlik mesleğinin tanınması, öğretmenlerin görev ve sorumluluklarının belirlenmesi, öğretmen performansının artırılması ve öğretmenlik mesleğine uygun nitelikte öğretmen yetiştirilmesinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Öğretmenlerin kalitesi, eğitimin kalitesini de etkilediği için, eğitim sisteminin başarısı daha çok onu yürütecek olan öğretmenlerin yeterliklerine bağlıdır. Dolayısıyla eğitimde başarıya ulaşılabilmesi için, bu yeterliklerin öğretmen yetiştirme programı sürecinde kuramsal ve uygulamalı çalışmalar aracılığıyla öğretmen adaylarına kazandırılması gerekmektedir. Bunun için öncelikle öğretmen yeterlikleri konusunda bir standartlaşmanın sağlanması ve öğretmen yetiştiren kurumların da bu standartlar doğrultusunda yeniden yapılandırılması gerekmektedir (Karaca, 2008: 69). Eğitimsel anlamda standart yerleştirmenin amacı öğretmenlerin bugünün sınıflarında ihtiyaç duyduğu bilgiyi, beceriyi sağlaması ve mesleğinin üyesi olarak mesleğini sürdürmesidir. Öğretmenlik mesleği ile ilgili standartlar oluşturulmasında eğitim fakülteleri önder konumundadırlar (Mentiş Taş, 2004: 31).

İlgili alanyazın incelendiğinde, yapılan çalışmaların genelde sosyal bilgiler öğretim programını değerlendirmeye odaklandığı (Semenderoğlu ve Gülersoy, 2005; Alabaş ve Kamer, 2007; Akdağ, 2009; Ersoy ve Kaya, 2009; Kamber, Acun ve Akar, 2011) görülmüştür. Sosyal bilgiler eğitimi lisans programını değerlendirmeye yönelik gerçekleştirilen sınırlı sayıdaki çalışmaların ise lisans programının genel değerlendirilmesine yönelik olarak gerçekleştirildiği (Özav, 2001; Mentiş Taş, 2004; Ata, 2005; Tonga, 2012) görülmüştür. Sonuç olarak literatürde sosyal bilgiler eğitimi lisans programının sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterlikleri açısından incelenmesiyle ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, sosyal bilgiler eğitimi lisans programının, MEB'ce belirlenen Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini ne ölçüde karşılayabildiği belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında da önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın genel amacına bağlı olarak belirlenen alt amaçları şunlardır:

- Sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterliklerinin sosyal bilgiler eğitimi lisans programında kazandırılabilme durumu nasıldır?
- Sosyal bilgiler eğitimi lisans programıyla ilişkilendirilemeyen sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterlikleri hangileridir?
- Sosyal bilgiler eğitimi lisans programındaki derslerin sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterliklerine göre dağılımı nasıldır?
- Sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterlikleriyle ilişkilendirilemeyen sosyal bilgiler eğitimi lisans dersleri hangileridir?

YÖNTEM

Sosyal bilgiler eğitimi lisans programının, MEB'ce belirlenen Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini ne ölçüde karşılayabildiğini belirlenmeyi amaçlayan bu araştırma, betimsel niteliktedir. Bu çalışmada, Sosyal Bilgiler eğitimi lisans derslerinin kur tanımları ile Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinin karşılaştırılması amaçlandığı için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılan önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187).

Verilerin Toplanması

Sosyal bilgiler eğitimi lisans programında 37'si alan ve alan eğitimi; 15'i öğretmenlik meslek bilgisi; 14'ü de genel kültür dersi olmak üzere toplam 66 ders yer almaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi lisans programının Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinde yer verilen yeterlikleri ve yeterlikleri oluşturan performans göstergelerini ne ölçüde kazandırabileceğini ortaya koyabilmek amacıyla ders türlerinde herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Yalnızca programda yer alan dersler içerisinde 7 adet seçmeli ders bulunması ve bu derslerin üniversitelere göre değişiklik göstermesi nedeniyle doküman incelemesi 59 adet zorunlu dersin Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nce belirlenen kur tanımları ile sınırlı tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Doküman incelemesi tekniğinde, elde edilecek bulguların niteliğine bağlı olarak belirlenebilecek “analiz birimleri” bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 199). Araştırmada “sayısallaştırma” analiz birimlerinden “var veya yok” tekniği kullanılmıştır. “Var veya yok” tekniği; araştırılan kategori, dokümanda mevcut ise “1” mevcut değil ise “0” değeri verilmesine dayalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 200). Bu teknik gereğince Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini gerçekleştirmeye yönelik derslere “1”; Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini gerçekleştirmeye yönelik olmayan derslere “0” değeri verilerek ilgili dokümanlar incelemeye tabi tutulmuştur.

BULGULAR**Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Lisans Programında Kazandırılabilme Durumu**

Araştırmmanın birinci alt amacı olan “Sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterliklerinin sosyal bilgiler eğitimi lisans programında kazandırılabilme durumu nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinin Sosyal Bilgiler Eğitimi Lisans Programında Kazandırılabilme Durumu

Yeterlik	Kazandırılabilmesi İçin Gereken Dersler
Öğretim Sürecini Planlama ve Düzenleme	
Öğretim sürecini planlayabilme	Öğretim İlke ve Yöntemleri; Sınıf Yönetimi; Özel Öğretim Yöntemleri I; Özel Öğretim Yöntemleri II; Okul Deneyimi; Öğretmenlik Uygulaması; Eğitim Psikolojisi
Öğrenme ortamlarını düzenleyebilme	Öğretim İlke ve Yöntemleri; Sınıf Yönetimi; Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı; Özel Öğretim Yöntemleri I; Özel Öğretim Yöntemleri II; Okul Deneyimi; Öğretmenlik Uygulaması; Eğitim Psikolojisi
Öğretim sürecine uygun materyaller ve kaynaklar kullanabilme	Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı; Öğretim İlke ve Yöntemleri; Özel Öğretim Yöntemleri I; Özel Öğretim Yöntemleri II; Okul Deneyimi; Bilgisayar I
Öğrenme-Öğretme Süreci	
Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel öge ve süreçler ile kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi bilincini kazandırabilme	Sosyal Proje Geliştirme; Topluma Hizmet Uygulamaları; Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı; Arkeoloji; Antropoloji; İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü; Ortaçağ Tarihi; Yeni ve Yakınçağ Tarihi; Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I; Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II; Temel Hukuk; Sanat ve Estetik; Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme; Vatandaşlık Bilgisi; Türk Eğitim Tarihi; Osmanlı Tarihi

	ve Uygarlığı I; Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı II; İnsan Hakları ve Demokrasi; Çağdaş Dünya Tarihi; Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I; Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II
Öğrencilerin, insan, yer ve çevre etkileşimini algılamalarını sağlayabilme	Arkeoloji; Genel Fiziki Coğrafya; Türkiye Fiziki Coğrafyası; Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya; Antropoloji; Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası; Ülkeler Coğrafyası; Siyasi Coğrafya; Günümüz Dünya Sorunları
Ekonomik faaliyetler ve gelişmelerin toplumlar üzerindeki etkisini kavrayabilme	Ekonomi; Arkeoloji; Genel Fiziki Coğrafya; Türkiye Fiziki Coğrafyası; Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya; Antropoloji; Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme; Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası; Ülkeler Coğrafyası; Siyasi Coğrafya; Rehberlik
Demokratik yönetim anlayışını, insanların doğuştan ve toplum içinde kazandığı haklar ile kişilere, topluma, insanlığa karşı sorumlulukları olduğu bilincini kazandırabilme	Vatandaşlık Bilgisi; İnsan Hakları ve Demokrasi; İnsan İlişkileri ve İletişim; Türkçe II: Sözlü Anlatım; Sosyal Proje Geliştirme; Sosyoloji; Temel Hukuk; Günümüz Dünya Sorunları; Topluma Hizmet Uygulamaları
Atatürk ilke ve inkılablarının dayandığı temel esaslar ile Türk inkılabının tarihi anlamını, toplumun siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik alanda gelişimine etkilerini ve önemini kavrayabilme	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I; Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II; Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I; Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II; Özel Öğretim Yöntemleri II
Özel gereksinimli ve özel eğitime gereksinim duyan öğrencileri dikkate alan uygulamalar yapabileme	Özel Eğitim; Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı; Öğretim İlke ve Yöntemleri; Özel Öğretim Yöntemleri I; Özel Öğretim Yöntemleri II; Rehberlik; Bilgisayar I; Eğitim Psikolojisi
İzleme ve Değerlendirme	
Ölçme ve değerlendirme uygulamalarının amaçlarını belirleyebilme	Ölçme ve Değerlendirme; Okul Deneyimi
Ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini kullanabilme	Ölçme ve Değerlendirme; Okul Deneyimi; Özel Öğretim Yöntemleri II
Öğretim sürecinde uygulanan ölçme aracından elde edilen verileri değerlendirebilme	Ölçme ve Değerlendirme; Okul Deneyimi
Okul, Aile ve Toplumla İş Birliği Yapma	
Öğrencilerin günlük hayatta ihtiyaç duyacağı konularda geliştirilmesinde ailelerle iş birliği yapabileme	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi; Rehberlik; İnsan İlişkileri ve İletişim
Mesleki Gelişimi Sağlama	
Mesleki yeterliklerini belirleyebilme	Öğretim İlke ve Yöntemleri
Sosyal bilgiler öğretimine ilişkin kişisel ve mesleki gelişimini sağlayabilme	Bilgisayar I; Yabancı Dil I; Bilgisayar II; Yabancı Dil II; Öğretim İlke ve Yöntemleri; İnsan İlişkileri ve İletişim
Mesleki gelişimine yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanabilme	Bilimsel Araştırma Yöntemleri

Tablo 1’de verilen bulgular incelendiğinde, sosyal bilgiler eğitimi lisans programındaki derslerin kur tanımlarından hareketle, Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini oluşturan yeterlik alanlarından “*Öğretim Sürecini Planlama ve Düzenleme*” yeterlik alanını oluşturan 3 yeterliğin tamamının, “*Öğrenme-Öğretme Süreci*” yeterlik alanını oluşturan 6 yeterliğin tamamının, “*İzleme ve Değerlendirme*” yeterlik alanını oluşturan 3 yeterliğin tamamının ve “*Mesleki Gelişimi Sağlama*” yeterlik alanını oluşturan 3 yeterliğin tamamının, “*Okul, Aile ve Toplumla İş Birliği Yapma*” yeterlik alanını oluşturan 5 yeterlikten yalnızca 1 tanesinin sosyal bilgiler eğitimi lisans programında yer alan ders veya derslerle ilişkilendirilebildiği görülmektedir. Bu bulguya göre Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini oluşturan 4 yeterlik alanının tamamının, 1 yeterlik alanının ise sadece bir kısmının sosyal bilgiler öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri sırasında kazandırılabilceği görülmektedir.

Buna göre Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini oluşturan 20 yeterlikten, 16’sının (%80) sosyal bilgiler eğitimi lisans programındaki derslerle ilişkilendirilebildiği, 4 yeterliğin ise (%20) hiçbir dersle ilişkilendirilemediği sonucuna ulaşılabilir. Bu bulgu, Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinin kazandırmayı hedeflediği yeterlikler ile sosyal bilgiler eğitimi lisans programındaki dersler arasında tam bir uyum olmadığı ya da sosyal bilgiler eğitimi lisans programının Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinin yalnızca %80’ini karşılayabildiği şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal Bilgiler Eğitimi Lisans Programıyla İlişkilendirilemeyen Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri

Araştırmanın ikinci alt amacı olan “Sosyal bilgiler eğitimi lisans programıyla ilişkilendirilemeyen sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterlikleri hangileridir?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Eğitimi Lisans Programıyla İlişkilendirilemeyen Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri

<i>Okul, Aile ve Toplumla İş Birliği Yapma</i>
Öğrencilerin ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini farkına varmalarını ve törenlere aktif katılımlarını sağlayabilme
Ulusal bayram ve törenlerin yönetim ve organizasyonunu yapabilme
Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilmesinde toplumla iş birliği yapabilme
Toplumsal liderlik yapabilme

Tablo 2 incelendiğinde, “*Okul, Aile ve Toplumla İş Birliği Yapma*” yeterlik alanında yer alan 5 yeterlikten 4’ü ile mevcut sosyal bilgiler eğitimi lisans programında yer alan dersler arasında bir ilişki kurulamadığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, “*Okul, Aile ve Toplumla İş Birliği Yapma*” yeterlik alanında yer alan 4 yeterliğin doğrudan kazandırılmasına yönelik sosyal bilgiler eğitimi lisans programında bir dersin bulunmadığı görülmektedir. Bu bulgudan hareketle, Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini oluşturan 20 yeterlikten, 4 yeterliğin

(%20) mevcut sosyal bilgiler eğitimi lisans programı vasıtasıyla öğretmen adaylarına kazandırılmayacağı düşünülmektedir. Bu bulgu Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinin %20'sinin öğretmen adaylarına sosyal bilgiler eğitimi lisans programıyla kazandırılmayacağı şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal Bilgiler Eğitimi Lisans Programındaki Derslerin Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerine Göre Dağılımı

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan “Sosyal bilgiler eğitimi lisans programındaki derslerin sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterliklerine göre dağılımı nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Eğitimi Lisans Programındaki Derslerin Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerine Göre Dağılımı

Ders Adı	İlişkili Olduğu Yeterlik Sayısı	İlişkili Olduğu Yeterliğin Toplam Yeterliğe Oranı
Öğretim İlke ve Yöntemleri	6	% 30
Okul Deneyimi	6	% 30
Özel Öğretim Yöntemleri II	6	% 30
Özel Öğretim Yöntemleri I	4	% 20
Arkeoloji	3	% 15
Bilgisayar I	3	% 15
Eğitim Psikolojisi	3	% 15
Antropoloji	3	% 15
İnsan İlişkileri ve İletişim	3	% 15
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	3	% 15
Ölçme ve Değerlendirme	3	% 15
Rehberlik	3	% 15
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	% 10
Genel Fiziki Coğrafya	2	% 10
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	% 10
Türkiye Fiziki Coğrafyası	2	% 10
Temel Hukuk	2	% 10
Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya	2	% 10
Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme	2	% 10
Vatandaşlık Bilgisi	2	% 10
Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası	2	% 10
İnsan Hakları ve Demokrasi	2	% 10
Ülkeler Coğrafyası	2	% 10
Topluma Hizmet Uygulamaları	2	% 10
Sınıf Yönetimi	2	% 10
Siyasi Coğrafya	2	% 10
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I	2	% 10

Günümüz Dünya Sorunları	2	% 10
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II	2	% 10
Sosyal Proje Geliştirme	2	% 10
Öğretmenlik Uygulaması	2	% 10
Sosyoloji	1	% 5
Yabancı Dil I	1	% 5
Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı	1	% 5
Ekonomi	1	% 5
Türkçe II: Sözlü Anlatım	1	% 5
Bilgisayar II	1	% 5
Yabancı Dil II	1	% 5
İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü	1	% 5
Sanat ve Estetik	1	% 5
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	1	% 5
Ortaçağ Tarihi	1	% 5
Türk Eğitim Tarihi	1	% 5
Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı I	1	% 5
Yeni ve Yakınçağ Tarihi	1	% 5
Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı II	1	% 5
Çağdaş Dünya Tarihi	1	% 5
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	1	% 5
Özel Eğitim	1	% 5

Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile ilişkili olduğu düşünülen sosyal bilgiler eğitimi lisans programında yer alan 49 ders ile Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri arasındaki ilişki durumları Tablo 3'te görülmektedir. Tablo 3'teki verilere göre sosyal bilgiler eğitimi lisans programını oluşturan derslerden 3 tanesinin 6 yeterlikle, 1 tanesinin 4 yeterlikle, 8 tanesinin 3 yeterlikle, 19 tanesinin 2 yeterlikle, 18 tanesinin ise 1 yeterlikle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgu sosyal bilgiler eğitimi lisans programında yer alan 49 dersin Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile ilişki olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleriyle İlişkilendirilemeyen Sosyal Bilgiler Eğitimi Lisans Dersleri

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan “Sosyal bilgiler öğretmeni özel alan yeterlikleriyle ilişkilendirilemeyen sosyal bilgiler eğitimi lisans dersleri hangileridir?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleriyle İlişkilendirilemeyen Sosyal Bilgiler Eğitimi Lisans Dersleri

Ders Adı
Sosyal Bilgilerin Temelleri
Sosyal Psikoloji
Türkçe I: Yazılı Anlatım
Eğitim Bilimine Giriş
Felsefe
Siyaset Bilimine Giriş
Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemesi
Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemeleri
Program Geliştirme
Drama

Tablo 4'teki verilere göre sosyal bilgiler eğitimi lisans programını oluşturan derslerden 10 tanesinin Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile ilişkili olmadığı görülmektedir. Bu bulgu sosyal bilgiler eğitimi lisans programında yer alan 10 dersin Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal bilgiler eğitimi lisans programının, MEB'ce belirlenen Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini ne ölçüde karşılayabildiğinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada; Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini oluşturan 4 yeterlik alanının tamamının, 1 yeterlik alanının ise sadece bir kısmının Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri sırasında kazandırılabilceği, Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini oluşturan 20 yeterlikten, 16'sının (%80) Sosyal bilgiler eğitimi lisans programındaki derslerle ilişkilendirilebildiği, 4 yeterliğin ise (%20) hiçbir dersle ilişkilendirilemediği yani 4 yeterliğin doğrudan kazandırılmasına yönelik sosyal bilgiler eğitimi lisans programında bir dersin bulunmadığı, başka bir ifadeyle, Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini oluşturan 20 yeterlikten, 4 yeterliğin (%20) mevcut sosyal bilgiler eğitimi lisans programı vasıtasıyla öğretmen adaylarına kazandırılmayacağı, sosyal bilgiler eğitimi lisans programını oluşturan derslerden 3 tanesinin 6 yeterlikle, 1 tanesinin 4 yeterlikle, 8 tanesinin 3 yeterlikle, 19 tanesinin 2 yeterlikle, 18 tanesinin ise 1 yeterlikle ilişkili olduğu, yani toplamda sosyal bilgiler eğitimi lisans programında yer alan 49 dersin Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile ilişki olduğu, sosyal bilgiler eğitimi lisans programını oluşturan derslerden 10 tanesinin Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile ilişkili olmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda çalışma ile ilgili şu önerilerde bulunulabilir:

- Sosyal bilgiler eğitimi lisans programı ile Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri arasında tam uyumun sağlanabilmesi amacıyla araştırma sonucunda eksik olduğu görülen dört yeterliği kazandırmaya yönelik dersler programa eklenebilir.
- Mevcut Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri güncellenerek bu yeterlikler ile ilişkisi olmadığı belirlenen dersler arasında bağ kurulması sağlanabilir.
- Sosyal bilgiler eğitimi lisans programını oluşturan derslerin kur tanımları Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile tam uyum sağlayacak şekilde güncellenerek daha çok yeterlik kazandırabilecek şekilde düzenlenebilir.
- Sosyal bilgiler eğitimi lisans programı ile Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri arasında tam bir uyum sağlanabilmesi için YÖK ve MEB işbirliğiyle çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Akdağ, H. (2009). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 1-14.
- Alabaş, R., ve Kamer, S. T. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirilmesi: Uygulayıcı Görüşlerinin Nitel Analizi*. İlköğretim Kongresi: İlköğretimde Eğitim ve Öğretim Kongresinde sunulmuş bildiri, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ata, B. (2007). *Yeni Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı'nın İlköğretim 2005 Sosyal Bilgiler Dersi (6, 7. Sınıflar) Öğretim Programı Açısından Değerlendirilmesi*. I. Uluslararası Bilim Çalıştayında sunulmuş bildiri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Ersoy, A. F., ve Kaya, E. (2009). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (2004) Uygulama Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 71-86.
- Kamber, T., Acun, İ., ve Akar, C. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanabilirliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 195-218.
- Karaca, E. (2008). Eğitimde Kalite Arayışları ve Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 61-80.

- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)*, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2008). *Öğretmen Yeterlikleri Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Mentiş Taş, A. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi program Standartlarının Belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 28-54.
- OTMG. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri. Web: <<http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/alanyeterlikler/sosyal%20bilgiler%20%C3%B6%C4%9Fretmeni%20%C3%B6zel%20alan%20yeterlikleri.pdf>> (2013, Mart 19).
- Özav, L. (2001). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı Üzerine Düşünceler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 165-177.
- Semenderoğlu, A., ve Gülersoy, A. E. (2005). Eski ve Yeni 4-5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 141-152.
- Tonga, D. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(4), 780-803.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

SUMMARY

The studies have published named "The General Teacher Competencies" in 2006 and "Special Competencies" in 2008 by Ministry of National Education. Moving the expression "it is expected that Teacher training institutions of higher education should use teacher competencies in pre-service teacher education programs" located in these studies, it was tried to determine what extent Social Studies undergraduate program can cover competencies identified by Ministry of National Education. In the light of the findings, it is aimed to develop proposals related to Social Studies undergraduate program.

Identified sub-goals depending on the purpose of the research are as follows:

- How are the situation gaining of Social Studies Teacher Special Field Competencies in Social Studies undergraduate program?

- Which are Social Studies Teacher Special Field Competencies are not related to Social Studies undergraduate program?

- How is the distribution of courses in social studies education undergraduate program according to Social Studies Teacher Special Field Competencies?

-Which are undergraduate courses are not related to Social Studies Teacher Special Field Competencies in Social Studies education program?

This research that aims to determine what extent Social Studies undergraduate program can cover special field competencies identified by ministerial, is descriptive. In this study, document analysis method was used because it is intended to compare special field competencies of Social Studies teachers and undergraduate courses in social studies education with description. Document analysis covers analysis of written materials that contains information about fact or facts intended to investigate. Documents are sources of important information used effectively in qualitative research. (Yıldırım & Şimşek, 2008: 187).

In Social Studies Education Undergraduate Program, 37 courses about field and field training, 15 courses about teaching profession 14 courses about general culture, in total 66 courses is located. There was no need for any restrictions in types of courses in order to reveal what extent Social Studies undergraduate program can cover special field competencies given in Social Studies Teacher Special Field Competencies of Social Studies Education Undergraduate Program. Document analysis is limited of 59 compulsory courses descriptions is limited specified by Higher Education Council (HEC), because there are seven elective courses only in the courses included in the program and varying according to universities and courses.

In document analysis technique, there are “units of analysis” that can be determined depending on the nature of findings to be obtained from. (Yıldırım & Şimşek, 2008: 199). In the study, “the presence or absence” technique was used of units of analysis “digitization”. “the presence or absence” technique is based on giving “1” value if researched category is present in document, “0” value if there is not. (Yıldırım & Şimşek, 2008: 200). In accordance with this technique, the relevant documents have been subjected to examine by giving “1” for courses intended to perform field competencies of Social Studies Teacher and “0” value for courses not intended to perform field competencies of Social Studies Teacher.

In this study that that aims to determine what extent Social Studies undergraduate program can cover special field competencies identified by ministerial; it was observed that the entire of 4 competence area, only a portion of 1 competence area forming of Social Studies Teacher Special Field Competencies can be gained to Social Studies teacher candidates during undergraduate studies, 16 (80%) from 20 competencies forming of Social Studies Teacher Special Field Competencies can be associated with courses in Social Studies Education

undergraduate program, 4 (%20) competencies aren't associated with any courses, namely There is no course in order to gain directly related these 4 competencies in undergraduate program, in other words, 4 competencies from 20 competencies forming of Social Studies Teacher Special Field Competencies, can't be gained by means of the current Social Studies education undergraduate program, from courses forming Social Studies education undergraduate program, 3 courses with 6 competencies, 1 course with 4 competencies, 8 courses with 3 competencies, 19 course with 2 competencies, 18 course with 1 competence are associated each other, i.e., total 49 courses located in Social Studies education undergraduate program are associated with Social Studies Teacher Special Field Competencies, 10 from courses forming Social Studies education undergraduate program are not associated with Social Studies Teacher Special Field Competencies.

In accordance with these results about study following suggestions can be made:

- As a result of research, on behalf of ensure full compliance Social Studies education undergraduate program with Social Studies Teacher Special Field Competencies, courses oriented to gain 4 competencies that appear to be incomplete can be added to the program.
- Updating the current Social Studies teacher special field competencies, link between these competencies and non-associated courses can be provided.
- The descriptions of the courses forming Social Studies education undergraduate program updating the to ensure full compliance with Social Studies teacher special field competencies can be arranged in order to gain competencies, more so.
- Studies can be carried out in collaboration with Higher Education and the Ministry of Education in order to ensure full compliance between Social Studies education undergraduate program and Social Studies teacher special field competencies.